

Duiding bij definities

1. Definitie van een speeltoestel	2
2. Definitie van spelen	3
3. Omschrijving van 'speelwaarde'	4

Naar aanleiding van veranderingen binnen de KB's rond de veiligheid van speeltoestellen en de controle op speelterreinen schreven we enkele (nieuwe) definities uit die opgenomen kunnen worden in nieuwe teksten.

Deze duiding die hieronder volgt, is een uitbreiding op het document - GG-2025-11-20 - *Input aanpassingen KB speeltoestellen en speelterreinen* - en dient dus samen te worden gelezen.

1. Definitie van een speeltoestel

Voor een eventuele nieuwe definitie sluiten we graag aan bij de definitie uit Europese EN1176-1 norm, die spelen wél uitdrukkelijk vermeldt.

In de Engelse versie van de EN1176-1 norm luidt dit als volgt:

“Playground equipment and structure, including components and constructional elements with, or on which, children can play outdoors or indoors, either individually or in groups, according to their own rules or own reasons for playing which can change at any time”

De precieze Nederlands vertaling van ‘equipment and structure’ is belangrijk. Wij zouden dit vertalen als ‘uitrusting of bouwwerk’.

En de definitie uit de Europese norm wordt best aangevuld met enkele elementen uit de oude definitie:

- “uitsluitend gebruik maken van zwaartekracht of fysieke kracht van de mens”, om het onderscheid te maken met (kermis)attracties
- “ontworpen of kennelijk bestemd voor kinderen en jongeren onder de 18 jaar”, om intentie een duidelijke plaats te geven en de doelgroep te beperken tot jeugd. Zie ook de definitie van ANSO in de brochure Veiligheid van avontuurlijke natuurspeelomgevingen. Zo wordt duidelijk dat niet alle natuur een speelterrein is, want dat zou compleet onwerkbaar zijn.
- “voor collectief gebruik”, om aan te geven dat het over een publieke voorziening gaat.

Op basis van bovenstaande komen wij tot volgende **definitie voor ‘speeltoestel’**:

“Een speeltoestel is een binnen of buiten doelbewust geplaatste uitrusting of bouwwerk, inclusief onderdelen en constructie-elementen, die zijn ontworpen of kennelijk bestemd voor collectief gebruik door kinderen en jongeren onder de 18 jaar om op of mee te spelen, waarbij uitsluitend gebruik wordt gemaakt van zwaartekracht of fysieke kracht van de mens. Dit spelen kan gebeuren individueel of in groepen, volgens hun eigen regels of eigen speelmotieven die op elk moment kunnen veranderen.”

In deze definitie staat ‘spelen’ centraal, eerder dan ‘vermaak en ontspanning’ uit vorige KB’s. De term ‘spelen’ moet dan verder gedefinieerd worden. Wij formuleren een aanzet hieronder.

Daarnaast moet de huidige uitzondering in de bijlage van het MB voor “tijdelijke toestellen die als element van hun spel door kinderen, onder toezicht voor zichzelf worden vervaardigd”, zeker behouden blijven.

Een speeltoestel is een ontwerp, een object, maar wordt wel met een **vooropgesteld bepaald doel en functie, namelijk spelen, ontworpen en gebruikt**. Dat doelmatige is deel van de reden waarom het speeltoestel gebruikt wordt.

Er kan daarom eventueel nog meer accent gelegd worden of naar verwezen worden. Een voorstel van aanvulling: *“Een speeltoestel fungeert als een pedagogisch instrument dat kinderen uitdaagt om motorische, cognitieve, sociale en emotionele vaardigheden te ontwikkelen, inclusief het leren omgaan met beheersbare risico's”.*

Op de website van de FOD Economie worden **enkele uitzonderingen** vermeld, die volgens de huidige regelgeving niet onder deze definitie vallen. Het betreft:

- Producten met een gewicht van minder dan 3 kilogram;
- Tijdelijke toestellen die door kinderen zelf vervaardigd worden als onderdeel van hun spel (onder toezicht);
- Kinderfietsen, loopfietsen en loopstoeltjes.

Wij willen hierbij benadrukken dat het behoud van deze uitzondering van de tijdelijke toestellen een uitdrukkelijke wens is onze jeugdwerkpartners en vrijetijds-organisatoren. Dit is essentieel om de werking van de lokale groepen op een haalbare en veilige manier te kunnen blijven garanderen.

2. Definitie van spelen

Als we ‘spelen’ gebruiken in de definitie van ‘speeltoestel’, dan moeten we dit ook definiëren en omschrijven.

Het is het meest aangewezen om zich te baseren op de definitie van ‘spelen’ die het VN Kinderrechtencomité heeft geformuleerd in haar General Comment n° 17 (2013) bij art. 31 van het Internationaal verdrag van de rechten van het kind (IVRK). Dit kan ook in de overwegingen en pre-ambule van de KB's worden opgenomen.

Artikel 31 van het IVRK stelt:

“States Parties recognize the right of the child to rest and leisure, to engage in play and recreational activities appropriate to the age of the child (...)”

Dit artikel werd door het VN Kinderrechtencomité verder verduidelijkt in General Comment n° 17 on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts. In deze General Comment wordt een definitie gegeven van spelen.

Paragraaf 14(c) van de General Comment stelt:

“Children’s play is any behaviour, activity or process initiated, controlled and structured by children themselves; it takes place whenever and wherever opportunities arise. Caregivers may contribute to the creation of environments in which play takes place, but play itself is non-compulsory, driven by intrinsic motivation and undertaken for its own sake, rather than as a means to an end.”

Play involves the exercise of autonomy, physical, mental or emotional activity, and has the potential to take infinite forms, either in groups or alone. These forms will change and be adapted throughout the course of childhood.

The key characteristics of play are fun, uncertainty, challenge, flexibility and non-productivity. Together, these factors contribute to the enjoyment it produces and the consequent incentive to continue to play. While play is often considered non-essential, the Committee reaffirms that it is a fundamental and vital dimension of the pleasure of childhood, as well as an essential component of physical, social, cognitive, emotional and spiritual development. (...)

While children must not be exposed to harm in the realization of their rights under article 31, some degree of risk and challenge is integral to play and recreational activities and is a necessary component of the benefits of these activities."

Op basis van deze tekst van de General Comment formuleren we een **definitie van 'spelen'**:

Spelen is "elk gedrag, activiteit of proces, geïnitieerd, gecontroleerd en gestructureerd door kinderen zelf. Spelen gebeurt spontaan, wordt niet opgelegd door volwassenen en wordt gedreven door intrinsieke motivatie: als doel op zich, eerder dan als middel om een doel te bereiken.

Basiskenmerken van spelen zijn: plezier, maar ook onzekerheid, uitdaging, flexibiliteit en non-productiviteit. Een bepaalde mate van (aanvaardbaar) risico maakt integraal en noodzakelijk deel uit van spelen en recreatie. Spelen is een fundamenteel aspect van het kind-zijn en van essentieel belang voor de fysieke, sociale, cognitieve en spirituele ontwikkeling van kinderen.

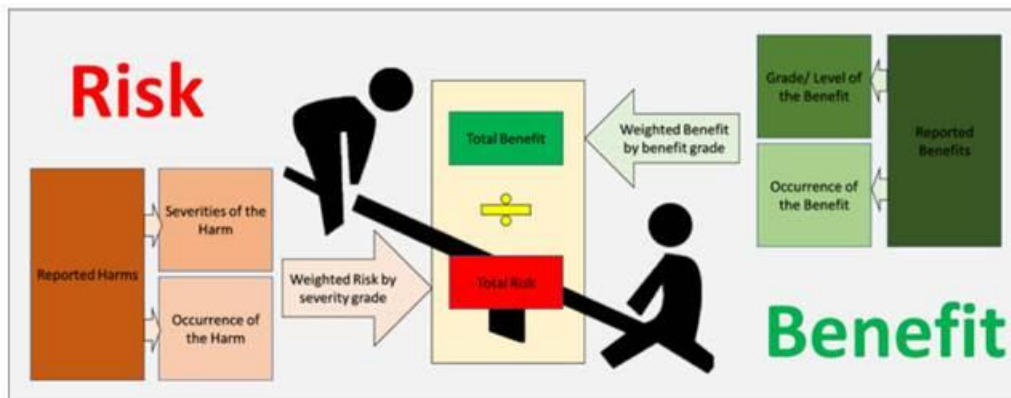
3. Omschrijving van 'speelwaarde'

'Speelwaarde' moet in de weegschaal worden gelegd met 'risico'. Beide termen zijn verbonden. Belangrijk is evenwel dat hogere risico's voldoende zichtbaar worden gemaakt en expliciet worden getoond, op maat van kinderen. Op die manier kunnen kinderen er bewust mee omgaan. Het zijn immer vooral verborgen risico's die tot (ernstige) ongevallen leiden.

De relatie tussen risico-en speelwaarde is een 'risk-benefit'-verband.

"Risk-benefit" verwijst naar een analyse waarbij de voordelen (benefits) worden afgewogen tegen de risico's van een bepaalde actie, beslissing of behandeling. Het doel is om te bepalen of de positieve uitkomsten opwegen tegen de mogelijke negatieve gevolgen. Het eigene is dat een 'risk' vaak hogere voordelen kan opleveren, maar dat daarbij de kansen vergroot op nadelen of verlies.

Bij risk-benefit-analyses worden beide luiken op een gelijk(w)aardige manier geanalyseerd.

Bron: [EU MDR's Benefit-Risk Ratio: Making Your Clinical Evaluations Safety-Focused](#)

‘Speelwaarde’ kan worden bepaald door verschillende actoren:

- Speelwaarde van een speeltoestel of een speelterrein wordt in de eerste plaats bepaald door kinderen zelf.
Hierop kan je d.m.v. participatie en bevestigingen met kinderen een zicht krijgen: dus door het kinderen zelf te vragen wat ze het meest leuk vinden en waarderen op een speelterrein.
Je kan ook impliciet vaststellen of er betrokkenheid blijkt van kinderen (hoe lang ze er gebruik van maken, wat de intensiteit is van hun spelen,...)
- Volwassen spelbegeleiders, uitbaters, beheerders, toezichthouders, ervarings- of terreindeskundigen kunnen ook inschattingen maken over speelwaarde. Doordat zij veel contact hebben met de doelgroep hebben zij in principe een uitstekende kennis van de speelwaarde. Voorwaarde is dat zij niet alleen vanuit volwassenenblik kijken, maar mee empathisch (van binnenuit) het spel observeren en proberen te begrijpen.
- Risico-analisten en preventie-adviseurs moeten ook proberen speelwaarde in te schatten.
Als volwassene moet je proberen ‘in het hoofd en lichaam van een kind te kruipen’ en op die manier naar speel-opportunities kijken (zie ook het bestaande Handboek: ‘Rekening houden met de eigenheid van het kind’, ‘het kind centraal’ stellen bij risico-bepaling) Dit vergt empathie. Dit empathisch vermogen is een belangrijke competentie voor een risico-analist.

Maar eigenlijk is het ook absoluut noodzakelijk dat risico-analisten de volwassen spelbegeleiders en ervarings- of terreindeskundigen mee betrekken. Idealiter observeren risico-analisten zelf ook wanneer het terrein in gebruik is door kinderen.

Naar een definitie van ‘speelwaarde’:

Bij de risico-analyse moet steeds ook speelwaarde bepaald worden en in rekening worden gebracht. Bij het bepalen van speelwaarde is het inbrengen van het perspectief van kinderen van essentieel belang.

We komen tot volgende factoren voor de bepaling van 'speelwaarde':

De speelwaarde van een terrein of toestel is de mate waarin het terrein of toestel;

- expliciet gewaardeerd wordt door kinderen, zoals blijkt uit inspraak en bevestigingen
- impliciet gewaardeerd wordt door kinderen (impliciet kan bijv. blijken uit observaties van het gebruik: hoe vaak of intens wordt iets gespeeld, hoe sterk zijn kinderen er mee bezig?)
- flexibel is en creatief gebruik toelaat: als kinderen er op veel manieren mee kunnen spelen en/of het kunnen gebruiken om hun eigen ideeën te realiseren ('hoeveel spel kun je uit iets krijgen?'), dan is de speelwaarde hoger
- coherent is opgebouwd (bijv. als 'parcours', als samenhangend speellandschap, speelzone of totaalconstructie) zodat de speelwaarde van de onderlinge elementen wordt versterkt
- diverse types speelkansen aanbiedt: er is hogere speelwaarde als verschillende soorten en types spel mogelijk zijn. Bepaalde types spel (explorerend bewegen, constructiespel, fantasiespel) staan immers onder maatschappelijke druk en als die uitgelokt worden door een speelvoorziening of terrein, dan is de speelwaarde hoger (zie onder voor de verschillende speeltypes).
- verschillende groepen kinderen en jongeren aanspreekt: bijv. verschillende leeftijden (zowel jonge als oudere kinderen, en zelfs volwassenen) en in het bijzonder ook kinderen met een beperking
- zowel individueel als sociaal spel uitlokt of toelaat
- uitdaging bevat (groot, hoog, snel, steil, vreemd,...)
- uniek en origineel is, afwijkt van het gewone en alleen op die plek kan beleefd worden."

Het geheel van deze factoren bepaalt de speelwaarde van een terrein of toestel.

Bij voorkeur wordt dit kwalitatief bepaald. Eventueel kan dit ook kwantitatief, als evenwicht voor de klassieke methodes voor risico-berekening.

Noot bij 'diverse types speelkansen', zoals hierboven vernoemd:

Een vaak gebruikte opdeling in speeltypes:

- Explorerend bewegingsspel (bijv. ergens proberen op te klimmen en daarbij grenzen verleggen)
- Constructiespel: zelf constructies kunnen bouwen met losse materialen
- Fantasiespel / pretend play (aanwezigheid van elementen die fantasie, verbeelding en rollenspel prikkelen: bijv.)
- Sociaal spel + receptief spel + regelspel (bijv. zitelementen, ontmoetingszones, klassieke sportvoorzieningen)
- Herhalend bewegingsspel (bijv. schommelen is een herhalende beweging)

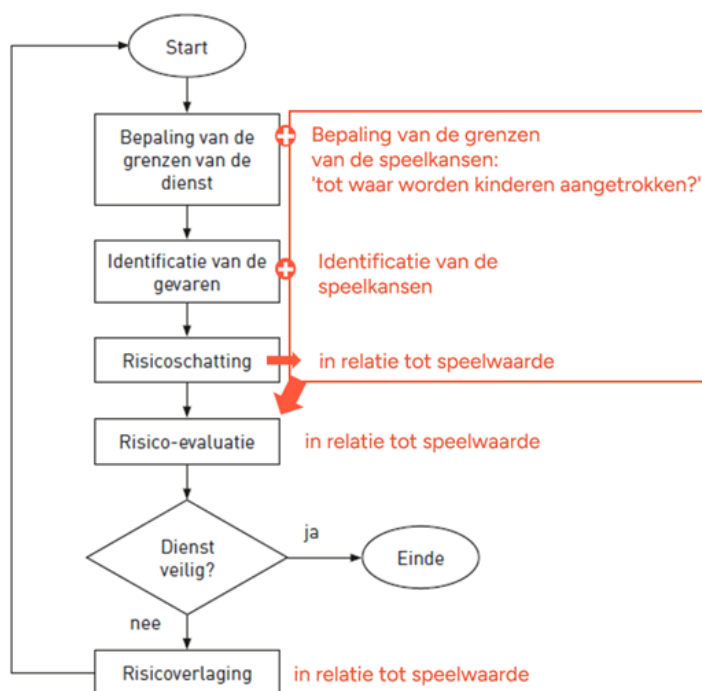
De eerste drie types spel staan extra onder druk (cf. buitenspeelonderzoek).

Hoe speelwaarde inbrengen in de KB's?

'Speelwaarde' kan gedefinieerd worden (zie hierboven), maar moet vooral mee ingebracht worden in de methodieken van risicoanalyses en/of veiligheidsinspecties.

Speelwaarde moet telkens verrekend worden in de verschillende fases van de stappencyclus van inspecties en risico-analyses:

Zie de aanvullingen in oranje in dit schema van uit het Handboek op onderstaande figuur.

Er kan ook gehandeld worden op basis van onderstaand kwadrantenschema:

	Laag risico: ↓	Hoog risico: ↓
Hoge speelwaarde: ⇒	Laag risico & Hoge speelwaarde = Ideale situatie > Behouden	Hoog risico & Hoge speelwaarde > Wat zorgt voor de hoge speelwaarde? - Kunnen we toestel aanpassen zodat risico aanvaardbaar wordt en de speelwaarde hoog blijft? - Zoniet: Kunnen we dezelfde speelwaarde behouden of verhogen met een ander speelelement met hoge speelwaarde?
Lage speelwaarde: ⇒	Laag risico & Lage speelwaarde > Kunnen we de speelwaarde verhogen?	Hoog risico & Lage speelwaarde > Risico zeker verlagen. Dit mag met grotere ingrepen. > Indien dit noodzakelijk is kan speeltoestel verwijderd worden en vervangen worden door toestel met hogere speelwaarde